

Kreditorforfølgningssystemet

1. Individual- og universalforfølgning

Ved kreditorforfølgning sigtes til reglerne om *tvangsfuldbyrdelse af krav*, dvs. de regler, som regulerer kreditorers adgang til tvangsmæssigt at skaffe sig fyldestgørelse for deres krav ved en retsforfølgning, som retter sig mod skyldnerens formuemasse eller en del af denne.

Kreditorforfølgningssystemet inddeles i to hovedformer: *Individualforfølgning* (jf. denne bogs 1. del, omfattende kap. II-VIII) og *universalforfølgning* (bogens 2. del, omfattende kap. IX-XVI). Sondringen beror på, om kreditorforfølgningen kun omfatter den enkelte kreditor, der iværksætter den, eller den omfatter alle skyldnerens kreditorer.

En kreditorforfølgning vil normalt starte med, at den enkelte kreditor, hvis krav ikke opfyldes frivilligt af skyldneren, indleder en individualforfølgning ved at få dom eller andet gyldigt tvangsfuldbyrdesfundament (jf. retsplejeloven (RPL) § 478) over skyldneren for det pågældende krav. Efterleves dommen ikke, eller har kreditor i øvrigt et gyldigt fundament, kan kreditor ved henvendelse til fogedretten på grundlag af dom eller andet fundament begære foretagelse af udlæg i formueaktiver tilhørende skyldneren. Hvis skyldneren fortsat ikke opfylder kravet, kan fordringshaveren herefter som hovedregel lade de aktiver, hvori udlæg blev foretaget, bortsælge på tvangsauktion. Tvungen ved kreditorforfølgning ligger i, at skyldneren ikke kan modsætte sig disse retsskridt – og hvis han forsøger, kan de i sidste instans gennemføres med magt. Fyldestgørelsen ligger i, at kreditor får dækning for sit krav, så langt som provenuet fra tvangsauktionen rækker til. Får kreditor ikke fuld dækning, kan han fortsætte individualforfølgningen, f.eks. ved at foretage nyt udlæg i andre aktiver, som skyldneren måtte eje eller have erhvervet.

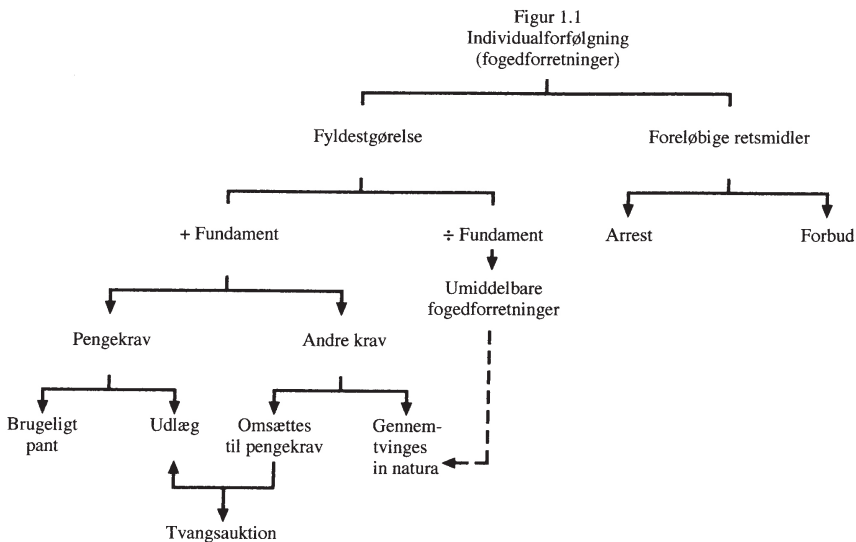
En skyldner, der ikke kan (eller vil) opfylde én kreditors tilgodehavende, vil ofte have skyld også til andre kreditorer, der derfor ligeledes

iværksætter individualforfølgning. Ved konkurrence mellem flere individualfølgende kreditorer må der derfor tages stilling til deres indbyrdes prioritetsstilling. Udgangspunktet er her det almindelige princip om *tidsprioritet*: Hvis flere kreditorer f.eks. har fået foretaget udlæg i samme aktiv hos skyldneren, afgøres prioritetsstillingen som hovedregel af tidspunktet for indgivelse af anmodning om udlæg, jf. RPL § 526, stk. 1. Den, der kommer først, får altså bedst dækning. Dette princip kan selvsagt føre til et kapløb mellem kreditorerne, især hvis de forventer, at skyldneren ikke har – og heller ikke kan forventes at få – tilstrækkelige midler til at dække samtlige krav.

I modsætning hertil bygger *universalforfølgning* på et *ligelighedsprincip*. Skyldnerens formue anvendes til en samlet fyldestgørelse af alle hans kreditorer, og ved denne fyldestgørelse er udgangspunktet, at kreditorerne får samme forholdsmæssige (procentvise) dækning af deres tilgodehavender. Graden af fyldestgørelse beror således ikke på tidsmæssige tilfældigheder eller på, om kreditorerne har været mere eller mindre ihærdige med at iværksætte kreditorforfølgning. Behovet for universalforfølgning er imidlertid netop kun til stede, hvis skyldneren ikke er i stand til at fyldestgøre alle sine kreditorer, dvs. er *insolvent*. Universalforfølgning kan derfor også betegnes som *insolvensbehandling*.

2. Oversigt over kreditorforfølgningsformer

2.1. Individualforfølgning

Individualforfølgning omfatter først og fremmest de tvangsfuldbyrdesformer, der er reguleret i RPL kap. 44 a-57, og som er henlagt til fogedretten. De betegnes derfor også under ét som *fogedforretninger*. I figur 1.1. er der givet en oversigt over disse. Som det fremgår af figuren, kan der overordnet sondres mellem fogedforretninger, der sigter på at skaffe kreditor fyldestgørelse for sit krav, og de såkaldte »foreløbige/midlertidige« retsmidler (arrest og forbud/påbud), som kun tilsigter at give kreditors ret et foreløbigt værn. Hovedformålet med *arrest* er at bane vej for senere foretagelse af udlæg ved en begrænsning af skyldnerens adgang til at råde over de aktiver, hvori der er foretaget arrest. Midlertidige afgørelser om forbud og påbud har kun et præventivt sigte, nemlig at forhindre adfærd, som strider mod en ret, der risikerer at blive krænkede, jf. RPL § 413. Forbud har derfor for så vidt intet med tvangsfuldbyrdelse at gøre og behandles derfor kun kortfattet i denne fremstilling. Indtil d. 1. juli 2013 fandtes reglerne om fogedforbud i RPL kap. 57. Forbudssagerne behandles herefter ikke længere som fogedforretninger, idet de er flyttet fra fogedretten til civilretten. Samtidig er regelsættet udvidet til også at omfatte midlertidige afgørelser om påbud. De tidligere regler om fogedforbud er ophævet, og RPL kap. 57 (§§ 641-644) indeholder nu alene enkelte bestemmelser om fogedrettens bistand til opretholdelse af midlertidige afgørelser om forbud/påbud efter RPL kap. 40 (§§ 411-430).

Blandt de fogedforretninger, som sigter til at skaffe kreditor fyldestgørelse, må der dernæst sondres mellem tilfælde, hvor tvangsfuldbyrdelsen er betinget af et særligt grundlag (»*fundament*«) herfor, jf. RPL § 478, og tilfælde, hvor kravet kan gennemtvinges uden et sådant grundlag (»*umiddelbare fogedforretninger*«), jf. RPL kap. 55.

I tilfælde, hvor tvangsfuldbyrdelsen sker på grundlag af et fundament, må dernæst sondres mellem *pengekrav* og krav på *andet end penge*. Blandt de førstnævnte tilfælde kan man udskille den fyldestgørelse, som en panthaver i fast ejendom kan opnå ved at få ejendommen i *brugeligt pant*. Det særlige ved denne form for fyldestgørelse er, at panthaveren overtager driften af ejendommen for derigennem at opnå fyldestgørelse for sit krav gennem indtægterne fra driften. Bortset fra disse tilfælde tjener fundamentet som grundlag for foretagelse af *udlæg* i aktiver, som tilhører skyldneren. Foretagelse af udlæg indebærer normalt, at der stiftes en *sikkerhedsret* for vedkommende kreditor i de pågældende aktiver, som svarer til den sikkerhed, der opnås ved stiftelse af en panteret. Da udlæg ikke stiftes ved aftale, men ved fogedrettens afgørelse – dvs. ved en judiciel akt (en domstolsafgørelse) – kaldes denne form for pant *retspant*, jf. *Pant* s. 6f og *Panteret* s. 22. Et udlæg giver således normalt

ikke i sig selv kreditor fyldestgørelse, men giver kreditor grundlag for at sætte de udlagte aktiver på *tvangsauktion*, hvorefter auktionssummen anvendes til fyldestgørelsen.

Lyder kravet på *andet end penge*, kan kreditors interesse i skyldnerens opfyldelse af det *omsattes til et pengebeløb* (af fogedretten), og dette pengekrav herefter tvangsfuldbyrdes på samme måde som andre pengekrav, jf. ovenfor. I visse tilfælde kan kravet dog gennemtvinges *in natura*, dvs. at fogedretten umiddelbart gennemtvinger kravet eller tillader, at andre (for skyldnerens regning) foretager den handling, som er fastslået i fundamentet for fogedforretningen. Hvis f.eks. kreditor har fået dom for, at skyldneren skal udlevere en løsørengenstand eller sørge for en bygningsændring, kan dommen fuldbyrdes ved, at fogedretten fratager skyldneren den pågældende genstand eller lader andre foretage bygningsændringen for skyldnerens regning.

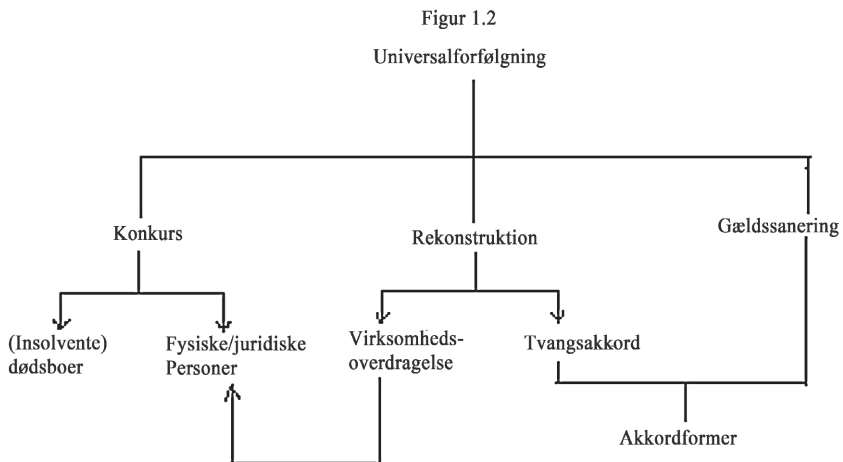
Reglerne om *umiddelbare fogedforretninger* knytter sig tæt til disse regler om gennemtvængelse *in natura*. Kun de besiddelseskrav, som kan gennemtvinges *in natura*, kan være genstand for en umiddelbar fogedforretning. Forskellen mellem de to former for tvangsfuldbyrdelse er således kun, at den umiddelbare fogedforretning ikke bygger på et fundament. Således kan en kreditor f.eks. undertiden kræve sig indsat i besiddelsen af en løsørengenstand, som befinder sig hos skyldneren, selv om kreditor ikke forinden har fået dom for, at skyldneren skal afgive besiddelsen. Et praktisk vigtigt eksempel på en sådan umiddelbar fogedforretning er en ejendomsforbeholdssælgers mulighed for at tage det solgte tilbage, hvis køberen misligholder betalingsforpligtelsen, jf. kreditaftalelovens § 36.

Tvangsfuldbyrdelse af pengekrav kan også gennemføres på anden måde end ved fogedforretninger. Dette gælder navnlig for det offentlige krav på betaling af skatter og afgifter m.v. Reglerne herom blev i 2008 samlet i lov om inddrivelse af gæld til det offentlige, der behandles nærmere i kap. VII. De typer af fordringer, der kan inddrives efter disse regler, er fastlagt i et bilag til loven, som også omfatter enkelte privatretlige fordringer (især underholdsbidrag). Inddrivelsen varetages af den såkaldte restanceinddrivelsesmyndighed, som efter bemyndigelsen i lovens § 2 er skatteforvaltningen. Inddrivelsen kan ske ved *lønindeholdelse* eller ved *udpantning*, jf. lovens §§ 10-12. Fælles for disse inddrivelsesformer er, at de kan iværksættes *uden noget særligt fundament* herfor (f.eks. i form af en dom for det pågældende krav), idet grundlaget alene ligger i lovhjemlen. Udpantning sker imidlertid i øvrigt efter samme regler, som gælder for udlæg, jf. RPL § 478, stk. 2; for så vidt

er udpantning ikke en selvstændig inddrivelsesform, idet lovhjemlen hertil fungerer som udlægsgrundlag. Lønindeholdelse er derimod en særlig inddrivelsesform, hvor indeholdelsen sker i forbindelse med det almindelige skattefræk på grundlag af en afgørelse fra restanceinddrivelsesmyndigheden, hvorefter det indeholdte beløb afregnes til den eller de berettigede, jf. lov om Det Fælles Lønindeholdelsesregister (Lovbekendtgørelse nr. 187 af 16. februar 2015).

Hvis kreditor uden brug af det lovhjemlede tvangsfuldbyrdsessystem selv tiltvinger sig fuldbyrdelse, vil der normalt foreligge ulovlig selvtægt, jf. straffelovens § 294. En særlig form for *lovlig*, privat tvangsfuldbyrdelse følger dog af de almindelige regler om (tvungen) *modregning*. Hvis betingelserne herfor er opfyldt, tvinger modregneren skyldneren til at tåle, at ét bestemt formueaktiv – skyldnerens krav mod modregneren – anvendes til fyldestgørelse af dennes krav.

2.2. Universalforfølgning

Universalforfølgning findes i tre forskellige former: *Konkurs*, *rekonstruktion* og *gældssanering*, der alle er reguleret i konkursloven (KL). Grundprincipperne for disse former for universalforfølgning omtales nærmere nedenfor kap. IX. Her skal kun gives en indledende oversigt over regelsystemet, jf. figur 1.2. En rekonstruktion kan bestå i enten en *tvangsakkord* eller en *virksomhedsoverdragelse* (eller begge dele), jf. KL § 10, men hvis den alene består af en virksomhedsoverdragelse, vil den normalt umiddelbart blive efterfulgt af en konkursbehandling, jf. KL

§ 15, stk. 3. En rekonstruktion i form af virksomhedsoverdragelse indebærer således ikke i sig selv en egentlig insolvensbehandling i modsætning til tilfælde, hvor den indeholder en tvangsakkord (enten alene eller i forbindelse med en virksomhedsoverdragelse).

Som det fremgår af oversigten, kan der derfor overordnet sondres mellem universalfølgning (insolvensbehandling) i form af *konkurs* eller i form af en *akkordordning*, som enten kan være en tvangsakkord eller en gældssanering. Den afgørende forskel mellem konkurs og akkord er, om skyldneren fortsat hæfter for den del af gælden, som kreditorerne ikke bliver fyldestgjort for gennem insolvensbehandlingen.

Ved *konkurs* forstås en kreditorfølgning, der retter sig mod hele skyldnerens formue, så denne anvendes til at give samtlige kreditorer en – som udgangspunkt – ligelig fyldestgørelse. KL's regler herom vedrører fysiske og juridiske personer (dvs. selskaber m.v.), men i kraft af henvisningerne til KL i dødsboskiftelovens § 70 gælder de fleste af reglerne tillige for behandlingen af insolvente dødsboer. Insolvens er tillige den grundlæggende betingelse for at få erklæret en person konkurs. Når dette sker (ved *skifterettens* afsigelse af *konkursdekret*), mister skyldneren rådigheden over sin formue, og individualfølgning mod formuen er som hovedregel udelukket. Ved konkursdekretet stiftes således en *retspanteret* over alle aktiverne til fordel for samtlige (konkurs)kreditorer.

Konkursbehandlingen medfører *ikke bortfald* af den del af gælden, som kreditorerne ikke opnår dækning for. Skyldneren hæfter således fortsat herfor. Konkurs står derved i modsætning til tvangsakkord og gældssanering, der begge kan karakteriseres som *akkordformer*. Ved en akkord forstås, at kreditorernes fordringer nedsættes (f.eks. til en vis procentdel), så skyldneren derved opnår en delvis eftergivelse af gælden (ofte i forbindelse med en henstand med opfyldelsen af den ikke-eftergivne del af gælden) eller eventuelt helt bortfald af gælden. En kreditor kan naturligvis frivilligt give afkald på sit krav eller en del af det, og der kan ligeledes etableres en frivillig akkord mellem skyldneren og hans kreditorer, hvorved disse generelt accepterer en reduktion af deres krav. Det særlige ved konkurslovens akkordformer er, at *akkorden gennemføres tvangsmæssigt i forhold til kreditorerne*. Hovedforskellen mellem tvangsakkord og gældssanering er, at en tvangsakkord skal vedtages af en majoritet af kreditorerne (med virkning også for dem, der stemmer imod), mens gældssanering alene beror på en afgørelse fra skifteretten.

2.3. Forholdet mellem individual- og universalforfølgning

Den principielle forskel mellem individual- og universalforfølgning har en række afledte følger for forholdet mellem de to former for kreditorforfølgning. Universalforfølgningens ligelighedsprincip medfører således, at *individualforfølgning som udgangspunkt afskæres, når universalforfølgning indledes*, jf. f.eks. KL § 31 om udelukkelse af (bl.a.) udlæg, når der er afsagt konkursdekret. Ellers ville individualfølgende kreditorer jo netop kunne skaffe sig en fortrinsstilling i forhold til de øvrige kreditorer. Derimod gælder det omvendte ikke; selv om en kreditor har indledt individualforfølgning, vil dette som udgangspunkt ikke afskære ham fra at få skyldneren erklæret konkurs.

Af ligelighedsprincippet følger endvidere ved universalforfølgning en særlig adgang til at tilsidesætte en række tidligere dispositioner, som ville indebære en særlig begunstiging af én eller nogle kreditorer eller i øvrigt en forringelse af skyldnerens formuestatus. Denne form for tilsidesættelse sker efter reglerne om *omstødelse*, der kun finder anvendelse ved universalforfølgning. Ved gennemførelsen af omstødelse tilbageføres den økonomiske værdi af begunstigelsen til konkursboet, så den derved kommer alle kreditorerne til gode.

Iværksættelse af individualforfølgning beror på den enkelte kreditors *initiativ*. Derimod kan skyldneren også fremtvinge universalforfølgning. Begæring om konkurs eller om rekonstruktionsbehandling kan således fremsættes såvel af skyldneren som af en kreditor. Derimod forudsætter gældssanering altid en begæring herom fra skyldneren.

Der er imidlertid også betydelige ligheder mellem individual- og universalforfølgning – hvilket begrundes den samlede behandling i denne fremstilling. Begge *er* kreditorforfølgning og knytter sig dermed til de tingsretlige prioritetskonflikter, jf. nedenfor. Både ved udlæg og ved konkurs stiftes som nævnt retspanterettigheder, hvilket knytter dem til den almindelige panteret. Dertil kommer et betydeligt fællesskab mellem de to regelsæt; f.eks. er reglerne om, hvilke aktiver der kan gøres til genstand for udlæg, og hvilke aktiver, der kan inddrages i et konkursbo, som udgangspunkt identiske. Endelig er der typisk en praktisk sammenhæng, idet universalforfølgning sjældent iværksættes, uden at skyldnerens økonomiske vanskeligheder forinden har udmøntet sig i et større eller mindre antal forsøg på at iværksætte individualforfølgning. Den insolvens, som sluttelig fører til universalforfølgning, har typisk foreligget i en længere periode forud, mens individualforfølgning forsøgtes.

3. Kreditorforfølgning og tingsret

Kreditorforfølgning har traditionelt været behandlet som en *processuel* disciplin, fordelt efter de domstolsafdelinger, der varetager henholdsvis individual- og universalforfølgning (fogedret og skifteret). I denne fremstilling behandles som udgangspunkt kun den *materielle* foged- og konkursret. Selv om sondringen mellem processuelle og materielle regler ikke er skarp, betyder dette, at regler, der vedrører fremgangsmåden ved gennemførelse af fogedforretninger, ved konkursbobehandling m.v., kun inddrages i form af hovedprincipper, som er nødvendige for forståelsen af de »materielle« betingelser for det pågældende kreditorforfølgningsskridt og retsvirkningerne heraf.

Den materielle kreditorforfølgningsret har imidlertid nærmere tilknytning til ejendomsretten (tingsretten). Det skyldes især, *at de vigtigste, tingsretlige prioritetskonflikter først for alvor får betydning i en kreditorforfølgningssituation*. Spørgsmålet om f.eks. en løsørekøbers beskyttelse over for overdragerens kreditorer har normalt ingen større interesse, hvis overdrageren er solvent, jf. *Ejendomsretten 1* s. 34f og *Peter Mortensen: Indledning til tingsretten* s. 156f og 226f. Erhververen har typisk ingen interesse i den overdragne genstand som sådan, men kun i dens værdi. Medfører sælgerens økonomiske problemer, at han ikke kan opfylde aftalen, kan køberens hævde den – og dermed kræve tilbagebetaling af en eventuelt forudbetalt købesum – samt kræve erstatning for det tab, han måtte lide ved, at det bliver dyrere at indkøbe en tilsvarende ting andetsteds. Kan sælgeren honorere disse pengekrav, er der for så vidt intet problem. Er sælgeren derimod som insolvent blevet erklæret konkurs, rammes køberens krav – hvis han ikke har skaffet sig særlig sikkerhed herfor – af ligelighedsprincippet: Han får kun samme dækning for sit tilgodehavende som alle sælgerens andre, almindelige kreditorer – og det er sædvanligvis en meget ringe dækning. Derfor – og kun derfor – har køberens interesse i at kunne hævde, at han på et tidligere tidspunkt, f.eks. allerede ved købeaftalens indgåelse, har opnået prioritetsbeskyttelse over for sælgerens kreditorer. I så fald er køberens nemlig ikke stillet som en almindelig kreditor i sælgerens konkursbo, men kan forlange den solgte ting udleveret fra konkursboet. Dermed undgår køberens for så vidt at lide tab; taberne bliver i stedet sælgerens øvrige kreditorer, for så vidt som konkursboet herefter har ét aktiv mindre til at fyldestgøre disses krav. Prioritetsbeskyttelsens reelle indhold er således en ren *sikkerhedsfunktion*. Erhververen *undgår* at blive ramt af universalforfølgningens ligelighedsprincip – og i øvrigt at se sin ret udsat for at blive fortrængt af individualforfølgende kreditorer.

Kreditorforfølgning er dernæst i sig selv en form for *retserhvervelse*, der aktualiserer de almindelige tingsretlige regler om sikringsakt og ekstinktion. Tinglysningslovens § 1 fastslår således, at utinglyste rettigheder kan blive fortrængt af (bl.a.) tinglyst »retsforfølgning«. Hermed menes (bl.a.) alle de ovenfor nævnte former for kreditorforfølgning, såvel individual- som universalforfølgning, jf. *Peter Mortensen: Digital tinglysning for studerende*, s. 77 ff. Er der f.eks. ved aftale stiftet en panteret over en fast ejendom, uden at pantebrevet er blevet tinglyst, ekstingveres panteretten af et senere udlæg, når dette tinglyses. Hvis omvendt udlægget ikke tinglyses, er dette udsat for ekstinktion i forhold til aftaleerhververe og (andre) retsforfølgende kreditorer, f.eks. et senere udlæg eller en konkurs. Er en ejendom overdraget ved utinglyst skøde, og går sælgeren konkurs, ekstingveres køberens ret af konkursboet, når konkursdekretet tinglyses på ejendommen, etc. Ikke alle ekstinktionsregler gælder dog til fordel for kreditorer, jf. f.eks. tinglysningslovens §§ 27 og 27a, kapitalmarkedsloven § 184, stk. 2, og gældslovens § 14, der alle kun kan påberåbes af (godtroende) aftaleerhververe. Ved prioritetskonflikter, der reguleres af disse regler, er udgangspunktet derfor, at retsforfølgende kreditorer ikke får bedre ret, end deres skyldner havde.

Er der ved aftale og/eller kreditorforfølgning stiftet flere konkurrerende rettigheder over et formueaktiv, er det dernæst oftest først ved *tvangsrealisationen* af vedkommende aktiv, at betydningen af rettighedshavernes prioritetsstilling viser sig. Den indbyrdes prioritetsstilling mellem flere panthavere i en fast ejendom bestemmes af reglerne i tinglysningslovens § 40. Den grad af sikkerhed, panthaverne har, beror på pantebrevets plads i prioritetsrækkefølgen, set i forhold til ejendommens værdi – og denne værdi er i sidste instans det beløb, som ejendommen kan indbringe på en tvangsauktion. Rettigheder, der ikke opnår dækning ved tvangsauktion, slettes af tingbogen, og kreditor er herefter henvist til at forfølge den personlige fordring, han måtte have mod skyldneren.

Endelig er der som nævnt betydelige lighedspunkter mellem en aftalebaseret (under)pantsætning og (især) det retspant, som stiftes ved foretagelse af udlæg, f.eks. med hensyn til sikringsakt, pantets omfang og rådighedsbegrænsning. Også universalforfølgningens omstødsregler er tæt forbundet med panteretten, idet de kreditorbegunstigelser, som disse regler bl.a. tilsigter at modvirke, ofte består i pantsætninger. Omstødsreglerne kan bl.a. ses som et supplement til reglerne om kreditorekstinktion. Mens kravet om sikringsakt tilsigter at værne bl.a. mod »hemmelige« kreditorbegunstigelser (jf. *Pant* s. 45f og *Peter*

Mortensen: Indledning til tingsretten s. 130f og 228), rammes ved omstødelse rettigheder, som er sikret ved foretagelse af den relevante sikringsakt.

4. Hensyn bag kreditorforfølgningssystemet

Det er indlysende, at kreditorforfølgningssystemet først og fremmest varetager hensyn til *kreditorerne*. Ved at sætte magten bag retten betinger det de formueretlige reglers sociale effektivitet. Princippet om, at aftaler er bindende, ville således ikke være meget værd, hvis det til syvende og sidst var frivilligt for skyldnere, om de ville opfylde deres forpligtelser. Muligheden for at tvangsfuldbyrde et krav tjener ikke kun til at beskytte den retsposition, som de materielle, formueretlige regler giver en kreditor, men har naturligvis primært et præventivt sigte: at tilskynde skyldnere til frivilligt at opfylde deres forpligtelser, så tvangsfuldbyrdelse undgås.

Der indgår imidlertid tillige hensyn til *skyldnerne* og almene *samfundsmæssige* hensyn, som ikke ville kunne varetages, hvis tvangsfuldbyrdelsen ikke skete i reguleret form ved hjælp af det statslige magtapparat, men f.eks. ved privat selvtægt – som i øvrigt heller ikke ville være foreneligt med universalforfølgningens samlede kreditoropgør.

For så vidt angår hensynet til skyldnerne gælder først og fremmest en række *begrænsninger* i adgangen til at gennemføre kreditorforfølgning. Der er således tale om en afbalancering af hensynet til kreditorforfølgningens *effektivitet* og af hensynet til *beskyttelse* af skyldnerne, både materielt og processuelt (*retssikkerhed*). Beskyttelsen består navnlig i en række begrænsninger i, hvilke aktiver kreditorforfølgningen kan rette sig mod, men hertil kommer begrænsninger i, hvor hyppigt (individual) forfølgning kan iværksættes, hvor hurtigt kreditor kan skride til tvangsauktion, etc. En principielt endnu mere vidtgående beskyttelse ligger i skyldnerens mulighed for at få eftergivet gælden helt eller delvis (især ved gældssanering). Disse beskyttelsesregler knytter sig netop kun til tvangsfuldbyrdelsen og står derved i modsætning til den »materielle« rets beskyttelsesregler, hvad enten disse består i præceptiv lovgivning vedrørende det enkelte retsforhold eller i mere almindelige generalklausuler, lempelsesregler m.v.

Beskyttelsen mod alt for vidtgående kreditorforfølgning har også i videre forstand et socialt sigte, idet skyldnere – uden denne beskyttelse – i videre omfang ville være henvist til at få livsfornödenheder gennem den sociale lovgivning. Kreditorernes fyldestgørelse ville således mere ske

på skatteydernes bekostning end på skyldnernes. Kreditorers »tab« ved ikke at kunne gennemføre kreditorforfølgning »til bunds« er desuden ofte mere formelt end reelt, fordi den under alle omstændigheder ofte kun kan indbringe beskedne beløb, navnlig set i forhold til de omkostninger, der er forbundet dermed, jf. nedenfor. Kreditorer vil derfor ofte længe inden, dette stadium nås, foretrække at afskrive fordringen som uerholdelig. Hertil kommer, at kreditorer med en større debitor masse i et vist omfang kan kalkulere risikoen for tab på usolide debitorer og derved fordele dem på samtlige debitorer (i form af højere renter, gebyrer m.v., end det ellers ville være nødvendigt). I så fald bæres tabene altså reelt af de skyldnere, som opfylder deres forpligtelser. En videregående beskyttelse mod kreditorforfølgning har således en pris, der enten må betales af andre, eller som vanskeliggør eller fordyrer opnåelsen af kredit for dem, der vurderes som potentielt usolide skyldnere.

Effektiviteten af kreditorforfølgningssystemet beror tillige på de *omkostninger*, der er forbundet med at benytte det. I princippet påhviler omkostningerne skyldnerne, idet de lægges oven i den gæld, som søges inddrevet. Men i første omgang må kreditor lægge ud (til retsafgift, advokatsalær m.v.), og hvis beløbene ikke kan inddrives, må kreditor bære dette tab selv. På tilsvarende måde skal omkostningerne ved en konkursbehandling principielt betales af konkursboets midler, men kreditor afkræves sikkerhed til dækning heraf. Navnlig ved mindre krav kan omkostningerne ved kreditorforfølgning komme til at stå i misforhold til kravets størrelse, samtidig med at kreditor ofte må se i øjnene, at der ikke vil være nogen aktiver af betydning, som kan gøres til genstand for kreditorforfølgning, eller at de aktiver, som inddrages under kreditorforfølgningen, ikke kan forventes at indbringe noget større provenu på en tvangsauktion. Resultatet bliver da, at kreditor på forhånd opgiver at forsøge at inddrive kravet – og tilsvarende, at en insolvent virksomhed lukkes formløst uden nogen konkursbehandling, fordi dens aktiver end ikke kan dække omkostningerne herved.

Reformovervejelserne på kreditorforfølgningsområdet har derfor i de seneste (mange) år næsten alle haft overskrifterne forenkling og effektivisering. Inspireret af den stigende anvendelse af lønindeholdelse til inddrivelse af (primært) offentlige krav, jf. ovenfor, har det således været overvejet at overføre dette system til private krav (jf. bet. 1239/1992). Andre forslag har været møntet på at forenkle individualforfølgningen vedrørende krav, der ikke bestrides af skyldneren (»inkassoprocessen«), enten ved at erstatte dom som udlægsfundament af et af kreditor afgivet påkrav (jf. bet. 1201/1990) eller ved at gøre processen »enstrenget« for mindre krav, så sagen starter og slutter i fogedretten, når skyldneren

ikke har indsigelser (jf. bet. 1341/1997). Selv om ingen af disse forslag er blevet gennemført, dannede de dog grundlag for det i bet. 1436/2004 fremsatte forslag om en særlig inkassoproces, der gennemførtes samme år. Hovedprincippet heri er, at et betalingspåkrav fra fordringshaveren kan erstatte en dom som udlægsgrundlag, når skyldneren ikke fremsætter indsigelse mod kravet, og fogedretten giver påkravet påtegning herom, jf. RPL kap. 44 a. For så vidt angår universalfølgning har overvejelserne hovedsagelig omfattet en effektivisering af reglerne om konkursbehandlingen, jf. senest bet. 1273/1994, hvis forslag blev gennemført i 1996. Reglerne om gældssanering blev revideret i 2005 på grundlag af forslagene i bet. 1449/2004. I 2010 (med ikrafttræden 1/4 2011) gennemførtes regler om rekonstruktion på grundlag af forslagene i bet. 1512/2009 med det hovedformål at fremme mulighederne for videreførelse af insolvente, men levedygtige virksomheder frem for en afvikling af virksomheden med heraf følgende tab af arbejdspladser m.v. Reglerne trådte i stedet for reglerne om betalingsstandsning og tvangsakkord, men de sidstnævnte blev dog i det væsentlige videreført inden for rammerne af rekonstruktionsbehandlingen, idet den nedsættelse af virksomhedens gæld, der kan opnås herved, er et af midlerne til at sikre dens overlevelse. Den seneste reform af reglerne i konkursloven er indførelsen i 2013 af regler om konkurskarantæne på grundlag af forslagene i bet. 1525/2011, dvs. en adgang til at nedlægge forbud mod, at en person deltager i ledelsen af en virksomhed, hvor den pågældende ikke hæfter personligt for virksomhedens forpligtelser. I 2021 er reglerne i konkursloven om rekonstruktion revideret blandt andet på grundlag af Konkursrådets udtalelse af 3/7 2020 om ændringer i rekonstruktionsreglerne som følge af covid-19.

5. Lovgivning og litteratur

Reglerne om *individualfølgning* findes som nævnt i RPL kap. 44 a-57. Reglerne blev grundlæggende revideret i 1976 på grundlag af forslagene i bet. 634/1971 om *udlæg og udpantning*. I 1978 blev reglerne om *tvangsauktion* revideret på grundlag af bet. 800/1977 om tvangsauktion over fast ejendom. Reglerne om de *foreløbige retsmidler* (arrest og forbud) blev revideret i 1988 på grundlag af bet. 1107/1987 og reglerne om tvangsfuldbyrdelse af *andre krav end pengekrav* i 1993 på grundlag af bet. 1170/1989. Som nævnt gennemførtes i 2004 regler om betalingspåkrav som grundlag for udlæg efter forslaget i bet. 1436/2004. Reglerne om fogedforbud blev erstattet af reglerne om midlertidige afgørelser om

forbud og påbud på grundlag af bet. 1530/2012 ved lov nr. 1387 af 23. december 2012. Ved lov nr. 737 af 25. juni 2014 blev indført en række enkeltstående ændringer i RPL og andre love, f.eks. om medieannoncering af tvangsauktioner og tvangsfuldbyrdelse af digitale lånedokumenter.

Af *lovkommentarer* til disse regler findes »Fogedsager« (af M. Kistrup, P. Møgelvang-Hansen og L. Lindencrone Petersen, 6. udg., 2020). Mindre udførlig er »Kommenteret Retsplejelov« (redigeret af J. Møller, O. Talevski, Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen og P. Thønnings, 10. udg., 2018), hvis bind II dækker de nævnte kapitler. En *systematisk* fremstilling, der dækker hele individualforfølgningssystemet, er B. Gomard: *Fogedret* (4. udg., 1997), mens J. A. Andersen: *Tvangsfuldbyrdelse* (3. udg., 1997) ikke omfatter reglerne om tvangsauktion, der til gengæld i lovkommentarform behandles i samme forfatters »Auktioner« (3. udg., 1996).

Blandt mindre fremstillinger, der dækker dele af individualforfølgningssystemet, kan henvises til P. Møgelvang-Hansen: *Umiddelbare fogedforretninger* (1975), F. Taksøe-Jensen: *Udlæg* (1977), H. Rothe: *I fogedretten* (2. udg., 1997), samme: *Hammerslag* (2. udg., 1997), Helle Larsen: *Praktisk fogedret* (2. udg., 2009) og J. A. Andersen: *Brugeligt pant* (2. udg., 1994), A. Ørgaard: *Eksekutionsret, materiel foged- og auktionsret* (3. udg. 2020), Jesper Münther: *Fogedret* (2016) samt Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: *Kreditorerne* (3. udg., 2019).

For så vidt angår *universalforfølgning* bygger konkursloven (af 1977) på bet. 423/1966 om konkursordenen og bet. 606/1971 om konkurs og tvangsakkord. I 1984 blev *gældssaneringsinstituttet* indført på grundlag af bet. 957/1982. Som nævnt gennemførtes i 1996 væsentlige ændringer af reglerne om konkursbehandlingen på grundlag af bet. 1273/1994, i 2005 en revision om reglerne om gældssanering på grundlag af bet. 1449/2004, og i 2010 indførtes på grundlag af bet. 1512/2009 regler om rekonstruktionsbehandling, hvori bl.a. indgik ændringer af reglerne om tvangsakkord. Der blev i 2017 gennemført en række mindre ændringer af konkursloven – af størst betydning for indholdet formentlig ændringerne af § 64 ved lov nr. 550 af 30. maj 2017 (ikrafttræden 1. januar 2018). I 2021 er gennemført en række ændringer i reglerne om rekonstruktion ved lov nr. 530 af 27/3 2021 og om digital kommunikation i skiftesager (lov nr. 1169 af 8/6 2021).

Hovedværket om KL er *Konkurslovskommentar* (oprindeligt skrevet af M. Munch, nu videreført senest i 14. udg. ved L. Lindencrone Petersen og A. Ørgaard, 2018). Af *systematiske* fremstillinger, der omfatter flere eller alle former for universalforfølgning, findes J. Paulsen: *Insolvensret*

(to værker om henholdsvis konkurs (2010) og om gældssanering (2006)) og – i oversigtsform – L. Lindencrone Petersen & N. Ørgaard: Dansk insolvensret (1996). Den materielle konkursret er behandlet i A. Ørgaard: Konkursret (12. udg., 2018), Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Kim Sommer Jensen, Lasse Højlund Christensen: Konkurs, (2. udg., 2020), Kim Sommer Jensen: Konkursret, (2. udg., 2019), Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen: Kreditorerne (3. udg., 2019). Om rekonstruktionsreglerne se H. Heiberg, L. Lindencrone Petersen og A. Ørgaard: Rekonstruktionsret (5. udg., 2018) samt Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl.: Rekonstruktion – i teori og praksis (2. udg. 2020). Reglerne om gældssanering er – ud over ovennævnte værk af J. Paulsen – behandlet i L. Lindencrone Petersen og T. Kuld Hansen: Gældssanering – status 2019 (4. udg., 2019), L. Hindborg: Gældssanering i praksis (4. udg., 2017) og G. Drews Jensen: Gældssanering (2. udg., 1998). Den sidstnævnte fremstilling omfatter således ikke de ændringer, som blev gennemført i 2005.